

"การใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) สำหรับการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ในประเทศไทย" (Distance Learning Television for Small School Development in Thailand)

นางสาวผ่องพิชญ์ สวางรัมย์¹

บทความนี้มีจุดประสงค์นำเสนอความเป็นมา กระบวนการดำเนินการ ผลของการดำเนินการโครงการทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance Learning Television : DLTV) กับการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทย ตลอดจนปัญหาอุปสรรค และ ข้อเสนอแนะที่เป็นไปได้ (Feasibility) ในการดำเนินการของโครงการ บทความนี้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากงานวิจัยและบทความวิชาการเกี่ยวกับโครงการ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

คำสำคัญ (Keywords) : การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม, Distance Learning Television, โรงเรียนขนาดเล็ก

ความเป็นมา (Background)

โครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เริ่มในปี พ.ศ. 2538 เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูในท้องถิ่นชนบทห่างไกล และยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยการถ่ายทอดสดจากโรงเรียนวังไกลกังวล ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในรายการสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 จำนวน 6 ช่องสัญญาณ เป็นปฐมฤกษ์ในวันที่ 5 ธันวาคม 2538 เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ในวโรกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี ในปีกาญจนาภิเษก พ.ศ. 2539 โดยพระองค์ได้พระราชทานทุนประเดิม 50 ล้านบาท โดยได้ออกอากาศการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 ในวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 ต่อมาได้พัฒนาจนสามารถดำเนินการถ่ายทอดสดการเรียนการสอนและวิชาชีพผ่านทางโทรทัศน์ 15 ช่องสัญญาณ ตลอด 24 ชั่วโมง จากสถานีวิทยุโทรทัศน์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

มาถึงในปัจจุบัน ด้วยพระอัจฉริยภาพและสายพระเนตรอันยาวไกลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ที่ทรงได้สืบสานและพัฒนาเพื่อให้รองรับกับสถานการณ์ของโลกและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงมีการปรับปรุงการดำเนินงานของมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมฯ ใหม่ เป็น New DLTV มีการเปลี่ยนแปลงพร้อมกันหลายอย่าง ทั้งด้าน Hardware Software และ Peopleware (มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์, ม.ป.ป.)

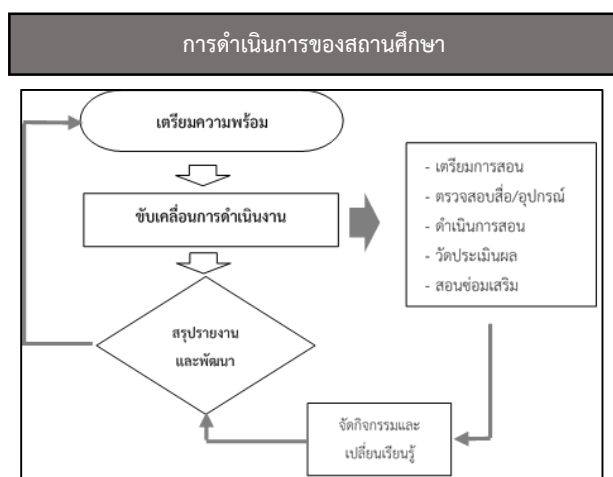
ในการดำเนินการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนครู ครูไม่ครบชั้น และครูสอนไม่ตรงวิชาเอก โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กและตั้งอยู่ในชนบทห่างไกลที่มีเป็นจำนวนมาก ซึ่งคุณภาพการจัดการของโรงเรียนในกลุ่มดังกล่าวยังขาดประสิทธิภาพและคุณภาพ การลงทุนทางการศึกษาก็ผลตอบแทนที่ได้รับไม่คุ้มค่า การดำเนินโครงการดังกล่าวจะทำให้โรงเรียนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม นอกจากนี้ยังรวมถึงการศึกษาของประชาชนทั่วไป ทุกหมู่เหล่า โดยไม่มีข้อจำกัดและเป็นการให้การศึกษา ตลอดชีวิต เพื่อให้โอกาสและความเท่าเทียมกันแก่พสกนิกรในการเข้าถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์, ม.ป.ป.; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1, 2553; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554)

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว แนวทางการศึกษาทางไกลจึงเป็นการสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่ช่วยสร้างพลเมืองให้มีคุณภาพและสร้างสังคมแห่งปัญญา แก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู สร้างความเสมอภาคในการศึกษา ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเรียนรู้ผ่านโทรทัศน์ได้ตลอดเวลา สามารถเรียนรู้ได้ทุกช่วงเวลา และไม่มีข้อจำกัดด้านสถานที่อีกต่อไป (มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์ และ ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล, 2561)

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการศึกษาเปรียบเทียบ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเจ้าเจียง สาธารณรัฐประชาชนจีน

การดำเนินโครงการ (Procedure)

หลักการจัดการเรียนเป็นการถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้ของครูผู้สอนจากห้องเรียน ในโรงเรียนวังไกลกังวล หรือ “โรงเรียนต้นทาง” ส่งตรงไปยังห้องเรียนในโรงเรียนในพื้นที่ต่าง ๆ หรือ “โรงเรียนปลายทาง” โดยครูจากโรงเรียนต้นทางจัดการเรียนการสอนตามตาราง ในขณะที่โรงเรียนปลายทางจะมีการทำกิจกรรมการเรียนการสอนไปพร้อมกัน ในเวลาเดียวกัน มีการถ่ายทอดออกอากาศตลอดเวลา 24 ชั่วโมง เป็นประจำทุกวัน และได้แบ่งระดับการดำเนินงานออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับสถานศึกษา และ ระดับสำนักงานเขตพื้นที่ (การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์ และ ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล, ม.ป.ป.; 2561)

ส่วนการบริหารจัดการนั้น **สถานศึกษา**จะต้องจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง เตรียมสภาพห้อง อาคารเรียนและสิ่งแวดล้อมสนับสนุนการเรียนการสอนโดยให้มีผู้รับผิดชอบอุปกรณ์และระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จัดตารางการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับโรงเรียนต้นทาง ประชุมวางแผน กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายในการพัฒนา จัดทำโครงการ จัดสรรงบประมาณ นิเทศ ติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนั้นจะต้องจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Share & Learn) จากผลการดำเนินงานการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เพื่อถอดบทเรียนในการพัฒนาปรับปรุงการ

จัดการเรียนการสอน ในส่วนของ**สำนักงานเขตพื้นที่**เป็นหน่วยงานที่คอยสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการให้คำแนะนำ สร้างความรู้ความเข้าใจ นิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

ส่วนการดำเนินงานของ**โรงเรียนต้นทาง** มีสถานวิทยุโทรทัศน์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมและโรงเรียนวังไกลกังวลเป็นหน่วยงานต้นทาง มีหน้าที่ในการถ่ายทอดการเรียนการสอน และผลิตรายการ โดยในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็น New DLTV ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงในส่วนการปรับผังรายการใหม่ที่เน้นไปยังกลุ่มโรงเรียนที่ขาดแคลนครู และครอบคลุมการศึกษาสำหรับประชาชนทุกช่วงวัย พัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางของ Active Learning เปลี่ยนระบบการออกอากาศจากการถ่ายทอดสดเป็นบันทึกเทป การปรับวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนต้นทางให้ทันสมัย เพิ่มช่องทางการเข้าถึง DLTV ผ่านเว็บไซต์ (www.dltv.ac.th) และ Application ใน Smart Phone

นอกจากนั้น รูปแบบการนำเทคโนโลยีทางการศึกษาทางไกลมาใช้ในการยกระดับคุณภาพการศึกษามี 2 รูปแบบ คือ 1) การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance Learning Television : DLTV) เป็นระบบโทรทัศน์เพื่อการศึกษาใช้เทคโนโลยีการถ่ายทอดสัญญาณภาพ และเสียง ส่งจากต้นทางไปยังปลายทางผ่านระบบดาวเทียม 2) การจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Distance Learning Information Technology : DLIT) เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการบันทึกถ่ายทอดและเผยแพร่สัญญาณภาพและเสียงตลอดจนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องจากต้นทางไปยังปลายทางผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยทุกช่องทาง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

ผลของการดำเนินการ (Results)

จากการดำเนินการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ช่วยลดช่องว่างกับโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในชนบทได้เป็นอย่างดี รวมทั้งยังทำให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มดังกล่าวมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้เคียงกับโรงเรียนปกติ อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาขาดแคลนครูผู้สอน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และ ผู้บริหารมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางดังกล่าว (ลดารัตน์ ศศิธร, 2558; เกียรติศักดิ์ เจริญชัยภูมิ และ ชญาพิมพ์ อูสาโท, 2558) แต่อย่างไรก็ตามการ

ดำเนินการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ยังพบว่ายังมีประเด็นที่จะต้องพัฒนาต่อไป โดย กระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป.) และ ยอดชาย มานีม และ ฐิตินันท์ ดั่งสุวรรณ (2559) ได้สรุปข้อค้นพบว่า ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางดังกล่าวมี ปัญหาในส่วนของผู้เรียนที่มีพื้นฐานไม่เท่ากันกับโรงเรียนต้นทาง ทำให้นักเรียนเรียนไม่ทัน และปัญหาที่สำคัญที่สุดคือในด้าน ของครูที่ยังมีความรู้ ทักษะที่ยังไม่เพียงพอในการจัดการเรียนการสอนไปพร้อมกับโรงเรียนต้นทาง สอดคล้องกับ เกียรติศักดิ์ เริงชัยภูมิ และ ชญาพิมพ์ อูสาโท (2558) ที่พบว่า ครูในโรงเรียนขนาดเล็กต้องจัดการเรียนการสอนและสื่ออุปกรณ์พร้อม ๆ กันในหลายระดับชั้น นอกจากนี้ ลาดารัตน์ ศศิธร (2558) พิทักษ์ สมพร้อม (2561) ยังพบว่า โรงเรียนยังขาดสื่ออุปกรณ์ไม่ เพียงพอและไม่ทันสมัย

ข้อเสนอแนะ (Suggestions)

จากปัญหาดังกล่าวในด้านของครูผู้สอน ซึ่งอยู่ในหน่วยของโรงเรียนปลายทางนั้น จำนวนเป็นอย่างยิ่งที่สำนักงานเขตพื้นที่ที่มีโรงเรียนในสังกัดจะต้องเชื่อมโยงทักษะ กระบวนการ และ ความรู้จากโรงเรียนต้นทางมายังโรงเรียนปลายทาง โดย พัฒนาครูให้มีความพร้อมในด้านความรู้ ทักษะและกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อของการศึกษาทางไกล รวมทั้งการนิเทศ ติดตามเพื่อนำไปสะท้อนผลและร่วมพัฒนากับสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.; เกียรติศักดิ์ เริงชัยภูมิ และ ชญาพิมพ์ อูสาโท, 2558; ศิริกานต์ จันทศิริ, 2559) ส่วน ยอดชาย มานีม และ ฐิตินันท์ ดั่งสุวรรณ (2559) ได้เสนอแนะว่า ครูและผู้บริหารควรที่จะร่วมกันในการสำรวจสื่อและอุปกรณ์ในการถ่ายทอดสัญญาณให้ทันสมัย โดยร่วมมือกับ ผู้ปกครอง ชุมชน และเขตพื้นที่ในการระดมงบประมาณหรือทรัพยากรอื่นที่จะปรับปรุงคุณภาพอุปกรณ์และสื่อต่าง ๆ ที่นำมา จัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการสนับสนุนให้สร้างเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กที่เข้าร่วมโครงการ

นอกจากการแก้ปัญหาในเรื่องของนักเรียน ครู และสื่ออุปกรณ์แล้ว สิ่งที่สำคัญก็คือในแต่ละโรงเรียนนั้นมีความแตกต่างกันในด้านสภาพแวดล้อมและบริบท ส่งผลให้การดำเนินการไม่ว่าจะเป็นการเตรียมความพร้อมของครู การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ มีความแตกต่างกันไป ซึ่งในส่วนนี้ ศิริกานต์ จันทศิริ (2559) และ ลาดารัตน์ ศศิธร (2558) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า จะต้องมีการกำกับ ติดตาม สะท้อนผล และ ช่วยเหลือให้ครูในการบเรียนมาทบทวน สนับสนุนสื่อมาใช้ในห้องเรียนสอน คละชั้น คอมพิวเตอร์ รวมทั้งการจัดเตรียมเอกสาร วัสดุฝึกต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหาหรือโปรแกรมของโรงเรียนต้นทาง หลังจากดำเนินการดังกล่าวแล้ว ในส่วนของผู้บริหารและสำนักงานเขตพื้นที่ ศิริพร พรศิริทิพย์ (ม.ป.ป.) ได้เสนอแนะว่า ผู้บริหารควรมีการสะท้อนผลปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อนำข้อเสนอแนะดังกล่าวมาปรับปรุงพัฒนาการดำเนินการตามกระบวนการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งโรงเรียนต้นปลายทางควรที่จะได้ติดต่อ หรือสื่อสารกับโรงเรียนต้นทางในช่องทางใดช่องทางหนึ่งอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

สรุปผล (Conclusion)

การใช้การศึกษาทางไกล ผ่านดาวเทียม หรือ Distance Learning Television ได้ดำเนินโครงการมาเป็นระยะเวลา กว่า 20 ปี ได้มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อลด ความเหลื่อมล้ำของคุณภาพการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของทุกคนในประเทศไทย ทั้งในมิติทางกายภาพ (พื้นที่ในเมือง และพื้นที่ในชนบท) มิติของวัย (การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพตลอดชีวิต) และมิติของฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม แต่การเปลี่ยนแปลงของสังคมในลักษณะของสังคมดิจิทัล (Digital Era) ที่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีการเชื่อมโยงกันทั่วโลก ซึ่งการจัดการศึกษาในแนวทางดังกล่าวในประเทศไทยถึงแม้จะช่วยให้เกิดประโยชน์อันสูงสุดกับประชาชนชาวไทย แต่ก็ยังเป็น สิ่งที่ทำทลายในการดำเนินการที่จะพัฒนาให้เกิดคุณภาพในทุกมิติเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคสารสนเทศและเทคโนโลยีเชิง นวัตกรรม เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ต่อไป

อ้างอิง (References)

- กระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ป.). คู่มือการติดตั้งระบบ eDLTV ระดับประถมศึกษา. ค้นเมื่อ : 14 กุมภาพันธ์ 2562. ที่มา : <https://edltv.net>.
- เกียรติศักดิ์ เรืองชัยภูมิ และ ชญาพิมพ์ อูสาโท. (2558). “การศึกษาประสิทธิภาพการบริหารโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร”, วารสารอิเล็กทรอนิกส์ (An Online Journal of Education : OJED). Vol. 10 (3 : 493 - 504).
- พิทักษ์ สมพร้อม. (2561). รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) โดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. บุรีรัมย์ : โรงเรียนบ้านโคกสว่าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1.
- มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์. (ม.ป.ป.). เกี่ยวกับ DLTV. ค้นเมื่อ : 17 กุมภาพันธ์ 2562. แหล่งที่มา : <http://dltv.ac.th/about-us>.
- มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์ และ ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล. (2561) แนวทางการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ให้ได้มาตรฐาน. มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์ และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ยอดชาย มานิม และ ฐิตินันท์ ดั่งสุวรรณ. (2559). แนวทางการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา). นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ลดารัตน์ ศศิธร. (2558). การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กโดยการจัดการเรียนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ศิริกานต์ จันทศิริ. (2559). การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ตามแนวคิดวงจร Deming โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศิริพร พรสิรินทิพย์. (ม.ป.ป.). “การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนเครือข่ายพัฒนาคุณภาพสะเมิง 2. เชียงใหม่”, Thai Journal Online. ค้นเมื่อ : 14 กุมภาพันธ์ 2562. ที่มา : <https://tcithaijo.org/index.php/banditvijai/article/download/96569/75338>.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. (2553). แนวปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance Learning Television : DLTV). สุพรรณบุรี : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). การเรียนรู้บูรณาการ: ยุทธศาสตร์ครูปฏิรูป. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2554). การดำเนินงานรวมโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อรองรับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2558). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ พ.ศ. 2558. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.